

Zij kunnen niet weten dat zij in een streek wonen, zoo mooi en zoo belangwekkend voor natuurliefhebbers, als er geen tweede is in ons land. Maar ook, hoeveel Nederlanders weten het well! Wisten zij het, dan zouden er hier 's zomers niet honderd, maar duizend komen uitrusten en genieten. Misschien komt dit werkje in heel veel jonge handen; dat is mogelijk en ik hoop het; want dan wordt het land om Epen van Mechelen tot Beusdal mogelijk nog eens het Nationale Park van Nederland.

E. HEIMANS
(uit: "Uit ons Krijtland", 1911)*

EEN LEVEN VOOR NATUUR EN MENS IN LIMBURG

VOORDRACHT, GEHOUDEN OP 15 OCTOBER 1988 TE AMSTERDAM,
TER GELEGENHEID VAN DE TOEKENNING VAN
DE HEIMANS EN THIJSSE-PRIJS AAN J.T. HERMANS TE LINNE

V. WESTHOFF, Postbus 64, Groesbeek

Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heren,

De Heimans en Thijsse-Prijs wordt toegekend aan personen, die zich in woord, geschrift, beeld en daad bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt in het kader van natuurstudie, natuureducatie en/of natuurbescherming, in de geest van Heimans en Thijsse. Van de aanvang af is het de bedoeling geweest en gebleven, die prijs uitsluitend toe te kennen aan amateurs. De vraag wat we onder een amateur dienen te verstaan, is echter niet zo gemakkelijk te beantwoorden als men wellicht zou verwachten, en de gedachten daaromtrent zijn dan ook geleidelijk gewijzigd in de loop van de 32 jaar waarin de geschiedenis van onze prijs zich heeft voltrokken. Ik kom daar straks op terug, maar ik wil de vraag wie er zoal voor deze prijs in aanmerking zijn gekomen eerst van een ander gezichtspunt benaderen.

In die zojuist genoemde 32 jaar is de prijs tot dusverre toegekend aan 31 personen. Dat die getallen bijna gelijk zijn, is toeval. Het is namelijk niet zo dat wij de prijs ieder jaar toekennen. Zulks gebeurt met hiaten van twee tot vijf jaar, en het aantal laureaten wisselt van één tot vier; slechts de eerste maal, in 1957, waren het er zes. Gaan wij nu na waarvandaan de laureaten afkomstig zijn, dan is de verrassende uitkomst als volgt: Provincie Noordholland: 14 van de 31; daarna volgt Friesland met vier uitverkorenen. Uit elk van de provincies Zeeland, Utrecht en Gelderland zijn er drie afkomstig, twee uit Zuid-Holland, één uit Groningen, één uit Overijssel, en niemand uit Limburg, Brabant en Drente. De eerste indruk die men daaruit krijgt, is: "wie het dichtst bij Amsterdam zit, warmt zich het best." Natuurlijk is dat niet geheel ten onrechte. Wanneer men vroeger de verspreidingskaartjes van insecten in Nederland bekeek, viel het op, dat de vindplaatsen van allerlei zeldzame soorten zich concentreren om Amsterdam, en dat lag niet aan die dieren, maar aan de entomologen. Dat neemt intussen niet weg, dat er ook in de provincie tal van amateurs wonen en werken die alleszins voor onze prijs in aanmerking komen. Zeker geldt dit voor Limburg. Ik laat nu zulke eminente natuurkenners als de apothekers Dumoulin en Franquinet, de arts A. de Wever, de florist M. Verstraten uit Weert, pater Wassmann, rector Cremers en pater Schmitz buiten beschouwing, om de eenvoudige reden dat de Heimans en Thijsse-Prijs in hun tijd nog niet bestond; maar daarna kwamen er toch een paar generaties met mensen als P.A. Hens, burgemeester van Valkenburg; Ir. D.C. van Schaik; de botanicus L.H. Grégoire; C. Willemse uit Treebeek, wereldvermaard kenner van Orthoptera; J.Th. ter Horst, natuurbeheerder, fotograaf en kenner van de herpetofauna; P.J. en W.M. Felder, autodidacte geologen; de vlinderkenners pater A.J. Munsters uit Steyn en A. Maassen uit Montfort; broeder Virgilius Lefeber; P.L. Marquet; Bavo Beyk; Huub Gilissen en Jan van Eyk, medewerkers van het Natuurhistorisch Museum Maastricht; broeder Arnoud, kenner van waterinsecten en tenslotte Carel Kreutz, Wim de Veen, Jan Hermans, Piet Poot en Paul Spreuwenberg. Ook de Brabander Pater Chrysanthus mag in dit verband genoemd worden. Wim de Veen heeft onlangs op andere wijze de eer gekregen die hem toekomt, en over Jan Hermans zullen we het zo meteen wel hebben. Wanneer ik hier van een zekere mate van miskenning zou mogen spreken, is die des te merkwaardiger, omdat de levens van Heimans en Thijsse daartoe generlei aanleiding geven. Thijsse is geboren in Maastricht, en Eli Heimans had zijn hart verpand aan Zuid-

Prof. V. Westhoff tijdens zijn voordracht
(foto: B.G. Graatsma).

HEIMANS EN THIJSSE

Heimans en Thijsse bezaten beiden een aangeboren liefde voor de natuur en voor de schoonheid van het landschap. De "omgang met planten en dieren" die Heimans en Thijsse hun medemensen leerden en die resulteerde in een bijzondere verbondenheid en vertrouwdheid met de levende wezens om ons heen in al hun verscheidenheid, berustte op rechtstreekse kennis, verkregen door eigen onderzoek en eigen waarneming in de vrije levende natuur. Daarbij wisten zij die verworven kennis steeds op een zeer bijzondere wijze in woord en geschrift, in een even eenvoudige als beeldende en oorspronkelijke taal op anderen over te dragen. Het geheim van Heimans en Thijsse lag vooral in hun qua schrijffrants unieke beschrijvingen, overbrekelijk verbonden met de inhoud. Door hun eenvoudige en heldere manier van lesgeven wisten zij het beste te geven wat een leraar geven kan: liefde voor zijn vak, voor de natuur. Zij hebben hun leerlingen de levende natuur met kijker, potlood en schetsboek, met volle overgave en met liefde laten beleven. Zij spoorden daarbij steeds aan tot het zwerfen buiten in de vrije natuur, tot zien en ontdekken, tot beleven, tot genieten. De uitzonderlijke verdienste van Heimans en Thijsse samen ligt dan ook in de eerste plaats in het wekken van een brede belangstelling voor natuur en natuurstudie bij het Nederlandse volk. Dankzij het pionierswerk van Heimans en Thijsse nam de belangstelling voor het natuurleven en de natuurstudie in Nederland rond de eeuwwisseling sterk toe en hun werk vormde een belangrijke stimulans voor de opbloei van de beoefening van de veldbiologie in ons land. Hun ideeën omtrent de natuurstudie en popularisering daarvan waren toentertijd zeer revolutionair te noemen; er kan zelfs gesproken worden van een door

hen op gang gebracht "veldbiologisch réveil". Zo heeft het werk van Heimans en Thijsse de natuurhistorische achterstand (i.c. de beoefening van de veldbiologie alsmede de natuurbescherming) die Nederland op het eind van de vorige eeuw t.o.v. de naburige landen vertoonde, uiteindelijk omgezet in een voorsprong. Naast de vele activiteiten vervulden Heimans levenslang en Thijsse tot aan zijn pensioengerechtigde leeftijd met grote toewijding een volledige onderwijsstaak.

Eli Heimans (1861-1914, geboren te Zwolle) was vanaf 1885 tot aan zijn plotselinge overlijden in 1914 onderwijzer te Amsterdam waar hij hoofd van verschillende scholen is geweest. In 1886 is hij daar begonnen met het houden van de door hem geïntroduceerde schoolwandelingen teneinde zijn leerlingen in direct contact te brengen met de natuur, hetgeen hij zijn leven lang is blijven doen. Zijn uitgangspunt daarbij was dat natuurliefde niet alleen ontstaat door naar de natuur te kijken, maar vooral door erin en ermee bezig te zijn.

Jac. P. Thijsse (1865-1945, geboren te Maastricht) was aanvankelijk onderwijzer te Amsterdam, met een tussenpose van twee jaar op Texel. In 1902 werd hij leraar aan de Kweekschool te Amsterdam; van 1922 tot 1930 was hij leraar te Bloemendaal.

Het eerste boek van de hand van Eli Heimans dateert uit 1889: "Willem Roda", een van de beste jongensboeken ooit in de Nederlandse taal verschenen. In 1893 verscheen van Eli Heimans "De

Limburg, getuige alleen al zijn beroemde boek "Uit ons Krijtland" en evenzeer zijn favoriete Sint-Pietersberg. Dat Limburg zo ver van Amsterdam is kan al evenmin een reden zijn, want Friesland ligt hier ook niet naast de deur. Misschien heeft dan toch een zekere onbewuste gêne jegens de vroegere Generaliteitslanden een rol gespeeld, provincies die tot 1795 koloniën waren van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden.

Hoe dit ook zij, de Stichting Heimans en Thijsse-Fonds is verheugd, thans dan eindelijk een Limburgse amateur te mogen eren. Wat nu is eigenlijk een amateur? In de eerste jaren van onze prijs-historie was het uitgangspunt, dat de prijs alleen kon worden toegekend aan personen die zich de desbetreffende verdienste hadden verworven buiten hun beroepssituatie om. Dat was een wat merkwaardig criterium, omdat Heimans en Thijsse zelf een deel van hun grote verdiensten verkregen in en door hun loopbaan als onderwijzer. De achter die beperking liggende bedoeling was natuurlijk, de maatschappij opgeleide biologen uit te sluiten. Langzaam veranderde de werkdag, maar de academisch geschoolde veldbiologen een loopbaan vonden in het veld van natuurstudie, -educatie en natuurbescherming, en dat het onjuist en onrechtvaardig bleek, dat zulke mensen niet in aanmerking zouden komen. De prijs is in de afgelopen 20 jaren dan ook vaak aan zulke personen toegekend; ik noem als voorbeelden Eldert Kortenoever, Koos Landwehr, Edouard van der Voo, Hein Schimmel en Piet Bakker. Als criterium geldt tegenwoordig, dat de prijs alleen kan worden toegekend aan personen die **niet** met goed gevolg een doctoraal examen hebben afgelegd in de biologie of de aardwetenschappen, dan wel een ingenieurs-examen aan de Landbouwuniversiteit.

In dit kader wil ik nu de persoon en het werk van Jan Hermans voor U belichten. Jan Hermans is geboren op 20 juli 1954 te Roermond. Hij vertoef dus in de bloei van zijn leven en weerlegt daarmee de indruk, dat de Heimans en Thijsse-Prijs alleen pleegt te worden toegekend aan bejaarde heren, in het spoor van de Nobelprijs. Belangrijker is het, Jan Hermans te kenschetsen als een ideale nazaat van Heimans en Thijsse. Hij is opgeleid tot onderwijzer aan wat in goed Nederlands de Kweekschool te Roermond heette – tegenwoordig is dat opgeklopt tot "pedagogische academie" – en hij heeft nadien te Tilburg in de lerarenopleiding onderwijsbevoegdheid en middelbaar onderwijs meer met elkaar behoren samen te hangen dan biologie met wiskunde en fysica, waartoe ons vak aan de Universiteit veroordeeld is. Jan Hermans is nu werkzaam in het basis-onderwijs in Linne bij Roermond, met als speciaal interessegebied de natuureducatie van kinderen. Daarop kom ik nog terug.

Wanneer ik zojuist Jan Hermans een ideale nazaat van Heimans en Thijsse noemde, dan is dat toch in de eerste plaats om een andere reden dan zijn onderwijzerschap. Hij is een kenner van de meest uiteenlopende groepen organismen: hogere planten, mossen, lichenen en paddestoelen evenzeer als vogels, reptielen, amfibieën, vissen en insecten. Van die laatste groep hebben dan in het bijzonder vlinders, libellen, sprinkhanen, krekels, wantsen en mieren zijn belangstelling. Het zal U wellicht wat overdreven lijken, dat ik hem van zoveel groepen een "kenner" noem, maar toch is dat de juiste term. Er zijn natuurlijk heel wat plantenkenners die ook wel een havik van een buizerd kunnen onderscheiden en een koolmees van een pimpelmees, en die zelfs wel eens in onze onvolprezen Ter Haar de naam van een vlinder hebben opgezocht; er zijn ook heel wat vogelmensen die ook wel het verschil kennen tussen een gevlekte en een paarse dovenetel of zelfs tussen een *Carex* en een gras. Maar zo is het niet bij Jan Hermans. Hij is een veelzijdig specialist, bij hem geen contradictio in terminis. Hij is een van de weinige tientallen Nederlanders die onze flora werkelijk kennen, op professioneel niveau, zoals U zo dadelijk allen kunt constateren wanneer de mede door hem geschreven monografie van de soorten van het genus *Carex* in Limburg zal worden gepresenteerd. Maar evenzeer is hij zoöloog, op professioneel niveau voor alle zojuist genoemde diergroepen.

Belangrijker dan die veelzijdige kennis acht ik de wijze waarop Jan Hermans met planten en dieren omgaat, en de betekenis die ze voor hem hebben. Er zijn nog al wat specialisten die in bepaalde groepen van planten of dieren weliswaar alle soorten voortreffelijk kunnen onderscheiden, maar voor wie die wezens toch geen levende werkelijkheid zijn. Dat zijn de dorre systematici, voor wie het ideaal niet de levende plant of het bewegende dier is, maar een opgeplakt of opgeprikt exemplaar in een herbarium of insectencollectie. Zulke mensen hebben eigenlijk een vertekend beeld van de werkelijkheid en willen soms zelfs evidente verschillen tussen plantensoorten niet erkennen, omdat die in dood materiaal niet meer zijn

waar te nemen, zoals kenmerken van kleur, geur, smaak, driedimensionale vorm, sappigheid, broosheid, groeivorm, levenswijze en seizoens-periodiciteit.

Daartegenover staan de werkelijke kenners en vrienden van plant en dier, waarvan Jan Hermans evenzeer een klassiek voorbeeld is als Heimans en Thijsse dat waren. Voor Jan is iedere plant en ieder dier een levende werkelijkheid, ja, een persoonlijkheid, en iedere soort een wonder, een geheim. Dat geheim kunnen we slechts ten dele ontraadselen. We zien het, om ons tot hogere planten te beperken, in de levensloop van zaad tot volwassenheid, tot bloei, vruchtrijping en dood, en evenzeer in de voor elke soort unieke en verfijnde binding aan haar specifieke milieu waarin ze levensvatbaar is en gedijt: Beenbreek in de drassige heide, Zwartsteelvaren in de voegen van oude muren, Goudveil in de bronbossen, Stengellose distel in kalkgrasland, Knolsteenbreek in schrale vochtige hooilanden, Heelbeen op open ruderaal zandgrond. Evenzo gaat Jan om met de dieren in hun wereld, in hun relatie met elkaar en met de plantengroei.

Wie zo nauwgezet en liefdevol kan waarnemen, is natuurlijk vol geestdrift voor al hetgeen hij mag beleven. Dat wij, veldbiologen, voor onze ervaringen enthousiast zijn, is niet te verwonderen; maar de aanstekelijke vreugde die van Jan in het veld uitstraalt en waarvan hij iedereen deelgenoot maakt, is een bijzondere gave. Met Wagner in Goethe's Faust kunnen we dan ook getuigen: "Mit euch, Jan Hermans, zu spazieren, ist ehrenvoll und ist Gewinn".

Een van de vele goede herinneringen die ik aan zulke excursies heb is, hoe Jan, scherp en aandachtig luisterend, de soorten van sprinkhanen in het veld aan hun geluiden kan onderscheiden; wat het meeste indruk maakt is, dat hij er dan ook de soort uit weet te halen die wij niet kunnen horen.

Veelzeggend is Jan's gedrag wanneer hij een voor hem nieuw landschapstype met een eigen flora en fauna leert kennen, vooral in het buitenland. Wie hem dit jaar meemaakte in het bergland van de Forez in Auvergne, ervoer dat hij op excursie spoedig bleef steken in de overweldigende nieuwe indrukken die hij er opdeed. Wie hem aanspoorde, mee te gaan omdat er nog mooiere dingen en andere interessante planten en dieren zouden komen, kreeg te horen: "Laat mij maar hier, ik heb hier al genoeg te beleven". Dit herinnert ons aan de anecdoten over Jac. P. Thijsse, toen die door zijn bewonderaars een reis naar Java kreeg aangeboden. Het was zijn eerste verblijf in de tropen. Inplaats van zoveel mogelijk te gaan rondrijden, zoals anderen deden, installeerde Thijsse zich in een tuin, ging daar urenlang zitten waarnemen, en verklaarde daarna: "Zo, nu heb ik meer van de tropen begrepen dan jullie".

Jan Hermans draagt zijn kennis en ervaring niet alleen uit op excursies, maar legt die ook vast in woord en beeld. In de periode van 1972 tot heden heeft hij ruim 100 artikelen geschreven over flora, vegetatie, landschap en fauna van Limburg, over hogere planten, mossen, paddestoelen, zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, vissen, libellen, zweefvliegen, wantsen, vlinders en sprinkhanen. Alleen al over vissen publiceerde hij 25 opstellen. In het verzamelwerk "De Bemelerberg", door het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg uitgegeven in 1984, staan vier bijdragen van zijn hand: één over de mossen, samen met Stephan Henekens, en drie resp. over de dagvlinders, de sprinkhanen en de waterinsecten. Daarnaast is hij niet alleen een goede en nauwgezet natuurfotograaf, maar ook een begaafde calligraaf en illustrator. Zijn tekeningen van planten zijn voorbeeldig.

In 1985 werd aan Jan Hermans de toen voor de eerste maal uitgereikte Rector Cremers-Penning toegekend door het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, wegens zijn verdiensten op publicistisch gebied.

Men zou wellicht kunnen denken dat iemands leven met al deze werkzaamheden naast een volledige dagtaak al meer dan gevuld zou zijn. Jan Hermans presteert echter nog heel wat meer, zoals alle mensen die veel betekenen, en ook in dat opzicht is hij een waardige nazaat van Heimans en Thijsse. Hij is actief in de natuur-educatie zowel als in het natuurbehoud. Zo is hij werkzaam in het geven van avondcursussen van het I.V.N. en de insectencursus voor de K.N.N.V. In 1973 heeft hij te Linne een regionale natuurvereniging opgericht, genaamd "De Kringloop", waarvan hij voorzitter is en die 300 leden telt. Inzake natuurbehoud en natuurbeheer onderhoudt hij regelmatig contact met de overheid. Speciale aandacht hebben hij en zijn Vereniging voor het behoud van de Linnerweerd, het laatste uiterwaardenlandschap in Midden-Limburg, waarover hij in 1981 een boek publiceerde en dit jaar een film zal presenteren. Hij heeft voortdurend aandacht voor de aanleg van onkruidakkers, voor het toekomstig beheer en behoud van het thans door de provinciale overheid zo zeer bedreigde Meinwegreservaat, voor het beheer van het landgoed Rozendaal en het Marissen, en voor

Illustratie uit "De Levende Natuur" (juni 1911); tekening: Eli Heimans.

Levende Natuur", een handboekje ten behoeve van schoolwandelingen dat later uitgroeide tot een uitvoerige "Handleiding bij het onderwijs in de natuurlijke historie op de lagere school" in vier delen, uitgegeven in de periode 1898-1908. Dit werk, waarmee Heimans vele nieuwe en voor die tijd zelfs revolutionaire ideeën in het biologie-onderwijs introduceerde, beschouwde hij zelf als zijn levenswerk.

In datzelfde jaar (1893) ontmoette Heimans voor de eerste maal Jac. P. Thijsse. Dit contact resulteerde in een blijvende, hechte samenwerking waaruit onder andere de bekende, door jong en oud verslonden en vele malen herdrukte reeks van in totaal zes "Heimans en Thijsse-boekjes" zijn voortgekomen. Deze boekjes, die zijzelf als hun belangrijkste gezamenlijke schepping beschouwden en die in een bewonderenswaardig tempo achter elkaar verschenen, zijn: "Langs dijken en wegen" (1894), herdrukt als "Van vlinders, bloemen en vogels", "In sloot en plas" (1895), "Door het rietland" (1896), "Hei en dennen" (1897), "In de duinen" (1899) en "In het bosch" (1901).

Daarnaast verscheen van hun gezamenlijke hand het bekende en tien maal herdrukte "Wandelboekje voor natuurvrienden" (1900) alsmede de fraaie edukatieve gids "In het Vondelpark" (1901). Al deze werken waren door de auteurs zelf voorzien van vele tekeningen en andere illustraties. In maart 1896 verscheen de eerste aflevering van het door Heimans en Thijsse, samen met J. Jaspers Jr. opgerichte tijdschrift "De Levende Natuur", de bron, de basis en het brandpunt van de veldbiologische activiteit in Nederland. Het is vooral Heimans geweest die de stoot heeft gegeven tot de oprichting van dit "Tijdschrift voor Natuursport" dat van zeer grote betekenis is geweest voor de ontwikkeling van de veldbiologie in Nederland. Door de a.g.v. het bovenstaande sterk toegenomen belangstelling en liefde voor de natuur groeide ook de behoefte aan determinatiewerken zoals flora's en handboekjes. Uit deze behoefte ontstonden van de hand van Jac. P. Thijsse: "Het vogelboekje" (1912) en het fraaie boek "Het vogeljaar" (1904) dat door de unieke beschrijvingen van een schat aan waarnemingen voor de kennis van onze avifauna van grote betekenis is geweest. Van de hand van Eli Heimans verscheen o.a. "Het aquariumboekje" (1912) en "Het geologieboekje, een A-B-C voor de beginnende amateurs" (1913) dat van groot belang is gebleken voor de popularisering van de geologie in en van ons eigen land. In 1899 deed de eerste druk van hun onvolprezen en hoogst oorspronkelijke

een beter beheer van de beken in Midden- en Zuid-Limburg, zoals in de kwelgebieden van Venhof bij Herkenbosch. Bij dit alles heeft Jan echter ook nog tijd om in zijn eigen tuin, tevens die van zijn ouders, de ene vijver na de andere aan te leggen en die vijvers zo nauwgezet en ingenieus te verzorgen, dat hij er nagevoel alle Nederlandse water- en moerasplanten en andere freatofyten in leven weet te houden. *Parnassia*, *Pinguicula*, *Drosera*, *Mentha pulegium*, *Carex pulicaris*, *Wahlenbergia*, *Hypericum elodes*, *Baldellia repens* en andere onwaarschijnlijke kostbaarheden gedijen in zijn tuin zoals brandnetels in de rest van Nederland. Maar we zijn er nog niet. We keren terug naar Jan in zijn eigenlijke werkring, de school.

Jan Hermans maakt in het biologie-onderwijs op de school in Linne geen gebruik van een bepaalde methode; hij is bezig, een methodische leergang voor de toekomst te ontwikkelen. Sinds enkele jaren werkt hij met door hemzelf ontworpen projecten, die al naar het seizoen aan de orde komen. Voorbeelden van zulke projecten zijn: groei en ontwikkeling van planten - lagere planten - plantenfamilies, met eenvoudige determineer-sleutels - amphibieën en reptielen - vogelzang - vlinders - levensgemeenschap heide - de fauna van zoet water. Elk project wordt ingeleid met een introductie-les, waarbij een overzicht wordt gegeven van het hele project met zijn onderdelen en werkvormen. De leerlingen mogen zelf andere ideeën aandragen. Bij elk project wordt uitgegaan van concreet, bij voorkeur levend materiaal; als het enigszins kan, is het levende materiaal steeds in de klas aanwezig, zolang als het project duurt. Aan de hand van dit levende materiaal worden opdrachten samengesteld, die de leerlingen individueel of in groepjes bewerken. De kinderen worden daarbij aangemoedigd tot het doen van gerichte waarnemingen, het vastleggen daarvan, het doen van proeven, het hanteren van technieken en het tekenen van details. Een wezenlijk bestanddeel van de projecten zijn de excursies in het veld, die voor het gehele jaar tevoren in het rooster worden opgenomen. De excursies zijn niet passief; het doel is vooral, bepaalde veldwerkzaamheden te verrichten. Vóór elke excursie wordt het programma daarvan tevoren uitvoerig toegelicht en besproken. Jan acht het van groot belang, dat de ouders zoveel mogelijk aan die excursies deelnemen, en daarmee heeft hij uitstekende ervaringen. De reacties van de ouders variëren van "wat heb ik vandaag veel geleerd" tot "nu pas begrijp ik het enthousiasme van mijn kind voor de natuur". Van het een komt het ander. Veel ouders bieden spontaan hulp aan, maken vogelnestkastjes of timmeren vlinderkasten.

Natuurlijk komt tijdens de lessen de tuin van Jan met de vijvers ter sprake. Hij legt de leerlingen uit, hoeveel er in zo'n tuin waar te nemen en te ontdekken valt. Leerlingen die daar belang in stellen mogen in zijn tuin komen kijken, en dat blijken ze allemaal te doen. Dan willen ze zelf ook zo'n vijver, en het resultaat is dat de ouders met Jan daarover komen praten, waarna hij ze dan weer helpt met de aanleg en de inrichting.

Het spreekt vanzelf, dat zulk biologie-onderwijs alleen mogelijk is als de leerkracht niet alleen grondige kennis bezit, maar er ook van overtuigd is dat dit onderwijs weliswaar kennis moet bijbrengen, maar vóór alles liefde en respect voor alles wat leeft. Jan is er van overtuigd, dat ouders en school daarbij moeten samenwerken. Op zo'n onderwijzer zouden Heimans en Thijsse trots geweest zijn.

Beste Jan, ik wil mij tenslotte rechtstreeks tot jou richten. Graag wil ik jou en je ouders van harte gelukwensen met deze onderscheiding, die je zozeer verdiend hebt; maar ik wil deze gelegenheid ook aangrijpen om je te bedanken. Namens de Stichting Heimans en Thijsse-Fonds dank ik je voor alles wat je voor de natuur, de natuur-educatie en het natuurbeheer in Limburg hebt gedaan. Persoonlijk, mede namens mijn vrouw en namens onze vele gezamenlijke jonge en oudere vrienden en vriendinnen, dank ik je van ganzer harte voor je enthousiasme, je stimulerende voorbeeld, en vooral voor die bepaalde vorm van optimisme, gepaard aan realiteitszin, die wij in ons steeds verder aftakelende land zo hard nodig hebben. In Limburg is het spanningsveld tussen de natuur en haar bedreiging groter dan elders, omdat wij daar niet alleen nog altijd zeer waardevolle resten van natuurlijke rijkdom trachten te behouden, maar dit tevens moeten doen onder een provinciale overheid die voor deze waarden onverschilliger is dan in vele andere provincies. "Onbekommerd", volgens het devies van Thijsse, kunnen wij in deze tijd niet meer zijn. Je bent dan ook wél bekommerd, Jan, maar je behoudt je spankracht en je veerkracht. Je geeft nooit op, je vecht door, maar met een blijmoedig gezicht, nog altijd niet verbitterd, altijd opgewekt en vol geestdrift. Je bent een voorbeeld voor ons allen, en daarom zijn we verheugd dat we vandaag daarvan mogen getuigen.

Ik dank U voor Uw aandacht.

Illustratie uit "Uit ons Krijtland" (1911); tekening: Eli Heimans.